

ляються схожі риси: перформатив, часові, локальні інформанти, свідки, реальність подій, надприродні суб'єкти. Але відмінності виявляються в специфіці кожного типу тексту: наявність екфразису у структурі легенд від ікони, різний хронотоп, визначеність постаті оповідача в Євангеліях, чіткі часові характеристики легенд, різні суб'єкти дії. Це й визначає унікальність, особливість, художню специфіку наших легенд.

Маліков В.
ІМФЕ ім. М. Т. Рильського

ЕТНІЧНІ ЧИННИКИ У ЗВИЧАЄВО-ПРАВОВОМУ ІНСТИТУТІ НАЙМИТУВАННЯ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ

Поширення найманої праці в українських землях пореформеної доби спричинило підвищення мобільності та пожвавлення контактів між представниками різних соціальних груп і народів, залучених у відносини наймання. Останні базувалися на низці соціально-економічних чинників та усталених звичаєво-правових норм, трудових традицій і практик. Наймитування мало величезне значення в господарсько-побутовому комплексі українців й у вирішенні соціальних проблем того часу. Успішність функціонування цього звичаєво-правового інституту залежала від характеру взаємодії між господарями і наймитами, їх соціального статусу, на який впливали як економічне становище, так і сукупність статевовікових та етнічних стереотипів, пов'язаних із трудовими відносинами. Тож вивчення цих стереотипів є вимогою до сучасного наукового дослідження звичаєво-правових відносин наймання в українських землях Російської імперії пореформеної доби.

Метою дослідження є виявлення основних етнічних чинників і стереотипних уявлень у звичаєво-правовому інституті наймитування в українському селі другої половини ХІХ – початку ХХ ст. на основі етнографічних і статистико-економічних описів, матеріалів судових справ і фольклору.

Представники українського, російського, єврейського, польського, німецького, татарського та інших етносів, залучені до наймання робочої

сили в зазначений період, мали власні багатовікові звичаї договірно-зобов'язальних відносин, господарські потреби й досвід міжетнічної взаємодії в цій сфері. Коли вироблялися відповідні стереотипи у звичаєво-правових відносинах наймання, перепліталися етнічні й соціальні характеристики учасників цих відносин.

Уже на етапі домовленості про наймання як господарі, так і наймити, окрім інших чинників, керувалися етнічною належністю один одного. Наймити-українці могли надавати перевагу праці в багатших українських селян, сподіваючись на більш вигідні умови наймання й краще порозуміння зі «своїми». Німецькі землевласники славилися найвищою оплатою найманої праці й найкращим харчуванням так само, як і доброю її організацією, вимогливістю і постійним наглядом, що наймитам коштувало максимальних визискувань і напруження сил. Наймаючись до російських поміщиків і купців, робітники розраховували на можливість працювати не на повну силу, хоча й за меншу платню, але з «вимовками» (доплати, випас худоби на толоці господаря тощо).

Господарі, наймаючи робітників, надавали перевагу саме українцям, які славилися працьовитістю. Німці, наймаючи чоловіків-українців для польових робіт, воліли наймати німкеня як річних робітниць для хатньої праці, а євреї охоче залучали українських селян до всіх видів служби. Українці були бажаними наймитами для виконання польових робіт, особливо оранки важким плугом і волами, у цьому вони вважались умілішими за росіян. Останні ж визнавалися кращими в керуванні кіньми та догляді за ними.

В інституті наймитування нерозривно були пов'язані етнічні й релігійні чинники. Терміни наймання залежали від православних свят, як і проведення ярмарок та базарів, що були ринками робочої сили. Підвищену продуктивність німецьких господарств за тогочасними поглядами можна пояснити меншою кількістю свят порівняно з православним населенням. А ортодоксальні іудеї потребували домашньої прислуги для виконання приписів і заборон щодо праці у святі дні. Відзначено також етнічний принцип формування заробітчанських артілей, учасники яких разом шукали роботу та наймалися на однакових умовах, вирішували побутові питання (проживання, харчування, перебування у дорозі).

Отже, деякі відмінності в умовах, платні, харчуванні, строках наймання мали етнічне й релігійне підґрунтя. Зафіксовано взаємовплив звичаїв наймитування, унаслідок чого застосовувалися як усна, так і письмова форми укладання договору, диференціювалися його компоненти, збагачувалися методи ведення господарства й виконання різних видів робіт.

Мартиросян О.
ХНУ ім. В. Н. Каразіна

ПОНЯТИЯ «КУЛЬТУРНЫЙ ПЛЮРАЛИЗМ» И «УНИВЕРСАЛЬНОСТЬ» В КУЛЬТУРЕ ПОСТМОДЕРНА

Характерной чертой современного мира является не только интенсивный диалог культур, но и взаимопроникновение культур, которое может быть описано такими понятиями, как диффузия, конвергенция, интеграция, сближение, ассимиляция, творческое взаимодействие и др. Обозначенные этими понятиями динамические процессы способствуют формированию единой мировой общности, в то же время они сопровождаются иными, противоположными им процессами, направленными на определение культурной идентичности, подчеркивание уникальности культур, установление культурной автономии, – и в этом отличительная черта современной культурной ситуации. Термин «мировое сообщество» обозначает, что отдельные культурные регионы, отличные во многом друг от друга, могут жить единой экономической жизнью, использовать общую современную технику и технологии, владеть примерно одной и той же суммой знаний, обеспеченной свободным доступом к электронным базам информации, обращаться к решению глобальных проблем. И хотя эти процессы касаются в основном только развитых в экономическом отношении стран, всё же они приводят к осознанию того, что приоритетным направлением развития современной цивилизации становится формирование нового мирового порядка, способствующего единству мира в разнообразии его составляющих. Это разнообразие проявляется весьма широко: не столько в установлении национальной идентичности или порой в нарочитом космополитизме, сколько в сознательно избираемых челове-